

ECONOMIA, MORALA ȘI COMPLETAREA CU RESURSE UMANE A SECTORULUI DE APĂRARE

ION SÎRBU,

dr. hab., prof. univ. Academia Militară a Forțelor Armate „Alexandru cel Bun”

Abstract

This article addresses several groups of important issues for humans, society and security. The specification of the general content and the correlation between the concepts of economy, economics, economy of science, morals and morality - is one of these groups. The other one concerns the problems of the defense sector in general and of the Republic of Moldova in particular.

The economy of science is called upon to draw and substantiate the evolutionary paths of military science and education, the necessary reforms in the field of defense and security, including the human resources complementary to the defense sector. All this is impossible outside the morals and high morality of the decision factors and participants, of the whole human society.

Key words: *economy, morals, economics, economy of science, defense sector, human resources, decision factors, security.*

PRELIMINARII

Oricare stat poate fi considerat puternic dacă are armată națională și alte instituții de forță bine dotate, instruite, susținute de populație, numeric suficiente pentru îndeplinirea funcțiilor cerute de la acesta. Aceasta, însă, este o putere temporară și epuizabilă, dacă nu are în spate o economie dezvoltată. Astfel, un stat, sau altul este cu adevărat puternic când are și o economie puternică, capabilă să asigure o viață normală, relativ îndestulată a populației pe timp de pace și de crize de tot felul, inclusiv, război și alte situații critice.

Cum ar putea fi definite la general conceptele de economie, morală, moralitate, științe economice, economia cercetării sau economia științei și care sunt corelațiile, cum interacționează domeniile realității relectate de aceste noțiuni sau concepte? Ce au în comun economia, morala și moralitatea cu completarea sectorului de apărare cu resurse umane? Răspunsurile la aceste interogații și la altele similare, se vor găsi în expunerea ce urmează.

Realitatea R. Moldova, situația de incertitudine în care astăzi se află lumea, inclusiv și contextul regional în care ne aflăm, de rând cu literatură științifică pe problemele abordate, ne-au servit drept material pentru analiză, concluzii și propuneri.

Metodologia pe care ne-am bazat constă din metoda dialectică, istorică, extrapolării și cea comparativă.

PRECIZAREA TERMENILOR UTILIZAȚI

Aristotel, vorbind despre economie o diviza în două – una morală și alta amorală. Economia, care e destinată pentru întreținerea oamenilor și funcționarea normală a polisului e una morală. Cea îndreptată numai spre profit, spre beneficii mari, neținând cont de nimic, el o considera economie amorală.

Morala e o formă a culturii sau a conștiinței sociale, care reglementează comportamentul uman prin anumite norme, principii, prescripții și imperative. Morala, ca un element al culturii, există obiectiv, independent de voința oricărui individ și e creația a mai multor generații dintr-o comunitate istorică de oameni. Primitivă e această comunitate, primitivă e și morala. Într-o anumită măsură ea se aseamănă cu creația populară orală, numaică e mai dependentă de viața economică a societății în care apare și funcționează.

La o etapă cu mult mai târzie, la etapa civilizației, apare și teoria moralei. Aristotel a introdus termenul de etică și a fundamentat știința cu acest nume. Deci, Etica este știința despre morală, este teoria moralei.

Filosofii fundamentează normele, principiile, imperativele morale care sunt prezente respingând pe cele învechite, necorespunzătoare timpului și noilor condiții. Tot ei înaintea și

fundamentează altele noi. Rolul principal, însă, aparține societății. Anume aceasta le aprobă sau le respinge. Deci, societatea e creatorul adevărat al moralei și nu eticienii sau filosofii. Societatea e creatorul normelor morale, dar în instanță, ea crează în dependență de economie, de cerințele economice. Normele morale reglementează comportamentul oamenilor, care se află în relații economice și sunt ghidați deci, de morală pentru a menține și a dezvolta economia, ca bază sau fundament al societății umane.

Economia, viața economică, la rândul lor, influențează morala. Spre exemplu, canibalismul e ceva oribil, absolut anormal și amoral pentru omul contemporan civilizată. Cândva, însă, acesta era un lucru normal, fiindcă asigura într-o anumită măsură supraviețuirea oamenilor care îl practicau. Economia, viața economică de atunci fiind nedezvoltate nu-i puteau asigura pe deplin omului hrana necesară și din această cauză consumarea prizonierilor de răzvoi, a străinilor în calitate de hrană era considerată ca ceva normal deci, moral.

Alt exemplu. Unii oameni din societatea moldavă de astăzi nu mai condamnă atât de drastic hoția, carierismul, amoralismul. A atins cineva „înălțimile bogăției” pe cale necinstită este considerat de către aceștea ca „om abil”, „bine că a putut” etc. Omul de afaceri din Moldova I. Șor, chiar a fost condamnat pentru delapidările din sfera bancară și nu numai. Aceasta însă nu la împedit de a deveni primar al Orheiului, de ași crea un partid politic or, orheeni și nu numai, îl susțin. Chiar sunt gata de - al alege în parlament ca deputat. Da, el a furat, afirmă părtașii lui, dar el ne dă ceva și nouă. Cică el face multe pentru orașul Orhei. Aceasta e o influență a vieții economice asupra morale? Cred că nu asupra moralei, ci asupra moralității.

Moralitatea e o reflectare subiectivă de către oameni a moralei. Ultima e obiectivă, iar moralitatea e subiectivă. Lipsa de succes în sfera economică poate duce la amoralitate, la nerecunoașterea moralei și a normelor ei. Bineînțeles că morala și moralitatea nu depend în totul orde economie. Ele își au și propriile lor căi de dezvoltare și evoluție, sunt autonome și nu în dependență absolută de economie.

Științele economice studiază economia și viața economică practică. Știința economică și economia reală se află în interacțiune. Poate că nu permanent, dar interacționează, înbogățindu-se și dezvoltându-se reciproc. Științele economice ca și știința în general, ca și economia cercetării sau economia științei, trebuie să se dezvolte pe baze morale, iar savanții trebuie să fie de o înaltă moralitate, onestitate și demnitate.

Economia științei e chemată de a trasa căile evoluției și dezvoltării științei și învățământului, inclusiv și a celui militar. Ea trebuie să fundamenteze reformele necesare în domeniul apărării și securității, inclusiv și ale completării cu resurse umane. Toate acestea presupun înalta moralitate a factorilor decizionali, a participanților, a întregii societăți.

Înalta moralitate e moralitatea care consideră omul ca valoare supremă. Ea ține de dezvoltare și progres și e îndreptată nu numai spre om, dar și spre societate și natură, în afara cărora omul nu poate exista.

SECTORUL DE APĂRARE: OPORTUNITĂȚILE ȘI NECESITĂȚILE LUI

Sectorul de apărare include în sine Forțele Armate, Poliția, Carabinerii și alte instituții și entități de forță. În dependență de cum e el completat cu resurse umane, cum e dotat cu armament, transport, infrastructură și toate celelalte attribute necesare, e apreciat ca slab sau puternic. De la bun început se poate afirma că sectorul de apărare a R. Moldova mai are multe de făcut pentru a fi considerat normal, nemaivorbind de puternic. Aici sunt necesare eforturile întregii societăți, ale diplomaților și conducătorilor, a clasei politice în întregime și a partenerilor de dezvoltare pentru a edifica un sector puternic de apărare al statului moldav. Stat, care se află geografic la hotarele estice ale UE și în regiunea Mării Negre, regiune de confruntare a Rusiei cu NATO.

Care sunt problemele sectorului de apărare și care ar fi măsurile necesare pentru a fortifica acest sistem în viziunea autorului?

Unele probleme ale sectorului de apărare:

- Deficiența completării cu resurse umane;

- Insuficiența resurselor materiale și financiare,
- Problema Forțelor Militare de rezervă;
- Neutralitatea R.Moldova;
- Problema relațiilor nestatutare ale soldaților în termen.

Unele măsuri necesare fortificării sectorului de apărare:

- Serviciul militar obligatoriu de doi ani paralel cu cel pe bază de voluntariat;
- Serviciul militar feminin pe bază de voluntariat și obligatoriu;
- Educația morală, patriotică și militară în școala generală și în armată.

Cauzele deficienței de completare cu resurse umane a sectorului de apărare a R.Moldova au fost precăutate de autor în articolul publicat la UTM [Sîrbu I., 2018, p. 18-28]. Acestea, la general, pot fi reduse la situația precară a sănătății tinerilor din R. Moldova; la refuzul unora dintre tineri de a-și îndeplini datoria patriotică ce ține de serviciul militar; situația demografică precară grație sărăciei și exodului masiv al populației în diferite țări; temerile tinerilor și a părinților lor de conflicte militare; plecarea tinerilor la studii peste hotare; frica tinerilor și a părinților de relațiile nestatutare și violente prezente între soldații în termen; educația moral-patriotică a tinerilor neefectivă în școala generală și în armată.

Deficiența completării cu resurse umane ar putea fi soluționată pe mai multe căi, cum ar fi reînțoarcerea la serviciul militar obligatoriu de doi ani. Această idee e nepopulară și costisitoare. Reieșind, însă, din situația tensionată internațională și regională, grație terorismului mondial, inclusiv și a celui așa zisului Stat Islamic, a agresivității Federației Ruse, ca o nouă problemă globală, acest lucru se impune, cred eu.

Necesitatea serviciului obligatoriu de doi ani se impune și din îngrijorarea Parlamentului European. Acesta încă în 2015 era „profund preocupat de situația extrem de gravă din estul Ucrainei, unde războiul conduce la distabilizarea Ucrainei, dar și a întregii regiuni, inclusiv de amenințarea posibilă de crearea unui cordon terestru care să lege teritoriul Rusiei cu Crimeea prin teritoriul controlat de separatiști de-a lungul țărmului de vest al Marii Azov (Mariupol), în urma căruia Ucraina ar putea să nu mai aibă ieșire la mare, îndeamnă Ucraina și R. Moldova să ea măsuri pentru a preveni furnizarea de armament și echipamente militare în regiunea Transnistria, atât pe uscat, cât și pe calea aerului” [Pașcu I.M., 2015, p. 90].

Ucraina a luat anumite măsuri pentru cele indicate și pentru ași întări securitatea. A interzis Rusiei de ai traversa teritoriul ei pe calea ferată și aeriană. R. Moldova n-a făcut acest lucru nici până acum. Aeroportul din Chișinău este o cale de comunicare a Rusiei cu separatiștii din Transnistria.

Reieșind din situația creată, R. Moldova în strânsă colaborare cu Ucraina, ar putea soluționa problema transnistreană pe calea izolării acesteia de Rusia și de ce nu, de contactele cu UE și alte țări. De ce Rusia își poate permite numeroase embargouri pentru mărfurile moldovenești, iar Moldova nu? Nu se vrea cu adevărat or, Transnistria este o gaură neagră pentru Moldova unde abil își fac afacerile oligarhii natali și nu numai.

Pe de o parte, conducerea din R. Moldova de la tribuna ONU, cere expulzarea de pe teritoriul ei a trupelor rusești, iar pe de alta, face ceia ce face. Oare nu e vorba de o ipocrizie a guvernanților, care nu vor rezolvarea problemei? Nu cred că ei sunt atât de nepricepuți și nu văd adevăratele interese ale propriului stat. Se adeverește zicala populară „interesul joacă fesul”.

O altă măsură în vederea înlăturării deficienței de completare cu resurse umane a sectorului de apărare autorul o vede în introducerea serviciului militar obligatoriu de doi ani și pentru tinerile noastre. Adică serviciul militar obligatoriu și pentru femei, nu numai pentru bărbați. Suedia a aprobat deja serviciul military obligatoriu. Se discută acest lucru și în Germania, care are probleme de deficiență, cu toate că ea e în stare să plătească solde la un număr mai mare de soldați pe contract sau pe bază de voluntariat. Președintele Franței ridică problema educației militare a tinerilor și tinerelor începând de pe băncile școlii și până în armată.

Femeile de mulți ani își îndeplinesc serviciul military obligatoriu în Israel. De ce nu ar fi acesta un exemplu pentru noi. Mai ales că, R. Moldova e un stat sărac, chiar cel mai sărac din Europa.

Serviciul militar obligatoriu al femeilor, ar fi îndreptățit și reieșind din principiile egalității de gen. Afirmarea egalității femeilor cu bărbații, declară M. Radu, - a generat autonomia feministă și a condus, cum era și firesc, la înlăturarea dependenței acestora față de bărbați. În societatea actuală, realizarea unui echilibru între carieră și familie este un drept de care se bucură în egală măsură ambele sexe. Egalitatea, fiind un concept comparativ, are în vedere ambele sexe. Egalitatea femeilor se realizează nu doar în beneficiul lor ci și al bărbaților [Radu M., 2015, p. 113]. Prin urmare serviciul militar feminin se va înfăptui și în interesele bărbaților or, sectorul de apărare, prin atragerea femeilor, va deveni mai fortificat, întâlnind mai puține probleme în completarea sa cu resurse umane.

Ridicarea nivelului de trai și al deservirii medicale calitative a întregii populații, ar rezolva și problema deficitului de sănătate la recruți. Din ce surse s-ar putea lua bani pentru a face acest lucru? Reducerea corupției în toate domeniile, reântoarcerea miliardelor furate, cheltuielile rationale ale finanțelor, provenite din spiginul acordat de către partenerii de dezvoltare, a banilor trimiși de către oamenii care lucrează peste hotare. Aceste măsuri ar putea relansa economia în criză a țării noastre. La acestea ar putea contribui și reformele justiției, a sistemului bancar, a învățământului, a sistemului de ocrotire a sănătății, etc. cerute de partenerii de dezvoltare. Aceasta ar situa Moldova pe făgașul dezvoltării economice normale, care ar putea îmbunătăți și situația demografică precară și posibilitatea de a trece la serviciul militar pe bază de voluntariat, despre care se spune că va fi peste doi ani. În situația de azi nu e real acest lucru or, armata pe bază de contract costă scump și are nevoie de voluntari. Ultimii nu vor veni în măsura în care statul moldav are nevoie, salariile lor la moment nu pot fi atractive. Din aceeași cauză nu vor veni voluntari nici din exterior. Consider că eforturile pentru ridicarea nivelului de apărare și securitate a statului moldav nu numai că trebuie să fie intensificate, dar și aprofundate. Or, situația actuală din regiunea Mării Negre, după cum afirmă N. Bekiarova, este extrem de complexă din cauza crizei profunde din Ucraina, incendiilor continue din Donbas, rolului Rusiei în „conflictele înghețate”, intensificării militarizării Crimeii și a întregii regiuni. După anexarea Crimeii de către Rusia și creșterea militarizării peninsulei, importanța strategică a regiunii s-a amplificat semnificativ.

Această imagine este completată și de incertitudinea strategică privind viitorul UE după BREXIT și în special după victoria lui Donald Trump în cursa prezidențială din SUA. În politica NATO au loc schimbări și se anticipează o anumită incertitudine cu privire la viitorul relațiilor transatlantice [Bekiarova N., 2017, p.44].

Trecerea la serviciul militar pe bază de contract are nevoie nu numai de mijloace materiale și financiare, dar și de timp. De la început, pe parcursul a 2-3 ani, s-ar putea de trecut la contract una sau 2 unități militare de reacție rapidă, păstrând și serviciul militar obligatoriu pentru bărbați și femei. Treptat s-ar putea trece la acestea și alte unități militare. Reformarea întregii armate pe aceste baze, poate fi efectuată mai rapid numai cu susținerea nemijlocită a partenerilor de dezvoltare – NATO, SUA, UE.

Mai este o cale, care ar putea fi „luată”, „împrumutată” de la teroriști. Este vorba despre luarea la înarmare a utilizării în următoarele presupuse lupte a „echipamentelor simple”. După cum afirmă J. Besenyo „în domeniul prevenirii o armă cu cât e mai simplă, cu atât e mai greu de detectat” [Besenyo J., 2017, p. 84]. Ofițerii, soldații, poliștii, carabinieri, reprezentanții tuturor instituțiilor de forță, agenții civili ai instituțiilor sociale trebuie să fie instruiți a lupta nu numai cu metode, armament, muniții tradiționale, dar și cu cele netradiționale. În industria de apărare, afirmă în continuare J. Besenyo, nu putem să ne axăm doar pe modul nostrum conventional bine stabilit de a rezolva crizele; adaptarea continuă la provocările actuale și la mediul de securitate reprezintă o necesitate [Besenyo J., 2017, p.98].

Cunoașterea metodelor și a procedeelelor de luptă, a armamentului simplu și mai complex, pe care le folosesc teroriștii, ne-ar ajuta să avem succese în lupta cu ei, să le prevenim și să le neutralizăm în caz de necesitate. Ne-ar ajuta să le folosim împotriva lor, dar și împotriva potențialilor inamici, care ar folosi metode de agresiune atipice, hibride, asimetrice, etc. Datoria întregului sistem de apărare, a fiecărui membru și unitate al acestuia, e de a preveni și a contracara orice atentat la securitatea țării noastre și a oricărui cetățean al ei. „în acest sens, afirmă I. Besenyo, trebuie să

subliniem importanța instruirilor pregătitoare (de exemplu, instrucție pentru luptă de aproape sau aplicarea unor sisteme de alarmă) și pentru civili, cum ar fi agenții de Securitate din instituțiile sociale, infrastructura critică sau principalele puncte sociale de întâlnire” [Besenyo J., 2017, p.98].

Amenințarea teroristă este actuală pentru noi ca și pentru oricare altă regiune a lumii. „Entitățile teroriste, afirmă T. Zecheru, sunt implicate direct în traficul de personae și de droguri prin rețele extrem de bine organizate pornind din America de Sud până în Africa de Nord, Europa și Asia Centrală, finanțându-și astfel atacurile armate” [Zecheru T., 2015, p. 40].

În R. Moldova, conform datelor comunicate de organele competente și mass-media sunt cazuri de trafic de personae și droguri. Deci, suntem implicați și amenințați de terorism. După cum menționează T. Zecheru, amenințarea teroristă există și se menține în ciuda oricăror eforturi de prevenire și se poate constitui în orice moment într-o amenințare militară directă [Zecheru T., 2015 p. 41].

Educația morală, patriotică și militară trebuie să înceapă în școală și să continue în armată. Ea trebuie să se bazeze pe umanismul tradițional, dar și pe umanismul ecologic și cel etnic [Sîrbu I., 2018].

CONCLUZII

Există o strânsă legătură între economie, morală, moralitate, economia cercetării, inclusiv a celei militare și a fortificării sectorului de apărare.

Economia cercetării sau a științei e chemată de a indica căile evoluției și dezvoltării științei și învățământului, inclusiv și a sectorului military.

Fundamentarea reformelor necesare sectorului de apărare e o sarcină, ce stă în fața științelor economice și a economiei științei.

Soluționarea deficienței completării cu resurse umane a sectorului de apărare impune introducerea serviciului militar obligatoriu și pentru femei; reîntoarcerea la serviciul militar obligatoriu de doi ani; educarea morală, patriotică și militară începută în școală și terminate în armată.

Trecerea treptată la serviciul militar pe bază de voluntariat și refuzul la neutralitate.

Fortificarea sectorului de apărare a R. Moldova poate fi efectuată numai cu susținerea partenerilor de dezvoltare: NATO, SUA, UE.

Moralitatea înaltă e o componentă necesară a tuturor reformelor sectorului de apărare. Înalta moralitate e necesară tuturor factorilor decizionali ai statului și ai sectorului de apărare.

BIBLIOGRAFIE:

1. Sîrbu Ion. Interogațiile deficienței de completare a sectorului de apărare cu resurse umane (Aspecte sociofilosofice și antropologice). Materialele Conf. „Științele socioumanistice și progresul tehnico-științific”, ed. Tehnica-UTM, Cnișinău, 2018, p. 18-28.
2. Pașcu I.M. Raport referitor la situația militară strategică din bazinul Mării Negre în urma anexării ilegale a Crimeii de către Rusia (2015/2036(INI) Comisia pentru afaceri externe. Monitor strategic. București, Nr. 1-2/2015, p. 87-94.
3. Radu Mihaela. Egalitatea de gen: o condiție pentru realizarea securității umane. Impact strategic, nr 2(55), București, ed. Univ. Naționale de Apărare Carol I, 2015, p. 107-114.
4. Bekiarova N. Creșterea activității militare în regiunea Mării Negre ca amenințare la adresa securității. Impact strategic, nr 1(62), București, ed. Univ. Naționale de Apărare Carol I, 2017, p. 44-53.
5. Besenyo J. Atacuri puțin costisitoare, comploturi imperceptibile? Prezentare generală privind caracterul economic al terorismului actual. Impact strategic, nr 1(62), București, ed. Univ. Naționale de Apărare Carol I, 2017, p. 84-101.
6. Zecheru T. Provocările NATO în contextual evoluției amenințărilor hibride. Impact strategic, nr 2(55), București, ed. Univ. Naționale de Apărare Carol I, 2015, p. 38-45.
7. Sîrbu Ion. Unirea și securitatea națiunii române în viziunea umanismului etnic și ecologic. Unitatea limbii și culturii române. Lucrările prezentate la Congresul Internațional al Culturii Române, Ediția I, Timișoara, 2018, p. 339-352.